

اظهار نظر کارشناسی درباره:
**«لایحه موافقتنامه همکاری در زمینه قرنطینه گیاهی و حفظ نباتات بین
 دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری خلق چین»**

مصوبه کمیسیون کشاورزی آب و منابع طبیعی

به منظور حفاظت از قلمرو کشور در مقابله با ورود ارگانسیم‌های خسارت‌زای گیاهی و کاهش پیامدهای زیانبار ناشی از آنها و نیز تسهیل روند متقابل، تبادل بذر، نهال و کالاهای دیگری که مشمول مقررات قرنطینه گیاهی دو کشور ایران و چین می‌شوند، لایحه زیر برای طی مراحل قانونی تقدیم می‌شود: لایحه موافقتنامه همکاری در زمینه قرنطینه گیاهی و حفظ نباتات بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری خلق چین ماده واحد - موافقتنامه همکاری در زمینه قرنطینه گیاهی و حفظ نباتات بین دولت جمهوری اسلامی

ایران و دولت جمهوری خلق چین به شرح پیوست تصویب و اجازه مبادله اسناد آن داده می‌شود.

ذیل ماده واحد - با الحاق یک تبصره عیناً به تصویب رسید.

تبصره - رعایت اصل هفتاد و هفتم قانون اساسی^۱ خصوص ماده مذکور الزامی است.

مقدمه

امروزه تجارت جهانی محموله‌های کشاورزی به سرعت در حال افزایش است و این امر موجب افزایش خطر انتقال غیر عمدی آفات گیاهی قرنطینه‌ای^۲ به کشورها و مناطق مختلف شده است. آفات قرنطینه‌ای قادرند بازارهای محصولات کشاورزی را در امور بین‌المللی با مخاطرات جدی روبرو سازند. از این رو قرنطینه گیاهی از موضوعات اساسی بخش کشاورزی است و نقش مهمی در توسعه کشاورزی کشورها دارد و از چنان اهمیتی برخوردار است که می‌تواند سرنوشت تولید یک محصول اساسی کشاورزی را تعیین کند و بر شرایط اقتصادی و اجتماعی و امنیت غذایی یک کشور و یا یک منطقه نقش تعیین‌کننده‌ای داشته باشد، در حقیقت قرنطینه برای حفاظت کشاورزی از آفات خارجی بنا نهاده شده است و همان‌طور که ورود و استقرار آفات جدید می‌تواند باعث افزایش خسارت اقتصادی به محصولات کشاورزی گردد، محدودیت‌های قرنطینه‌ای نیز روی تجارت تأثیر می‌گذارد. سرویس‌های قرنطینه‌ای در تسهیل ورود ایمن مواد گیاهی به قلمرو کشورها نقش اساسی دارند، به همین دلیل، کشورها در مبادلات محموله‌های کشاورزی، برای تسهیل در تجارت متقابل، تلاش می‌نمایند با عقد قراردادهای رسمی در قالب موافقتنامه یکدیگر را ملزم به رعایت کامل قرنطینه گیاهی نمایند. در همین راستا در کشور ما نیز، لایحه موافقتنامه همکاری در زمینه قرنطینه گیاهی و حفظ نباتات بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری خلق چین که ماده واحد آن در یک مقدمه و ۱۲ ماده تنظیم شده، از سوی دولت به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده است.

نام دفاتر:

مطالعات زیربنایی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۵۰۱۰۶۱۶

تاریخ انتشار:

۱۳۸۹/۱۱/۳

۱. اصل هفتاد و هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: عهدنامه‌ها، مقاله‌نامه‌ها، قراردادها و موافقتنامه‌های بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد.

۲. (Quarantine pests) آفات قرنطینه‌ای: آن دسته از آفاتی هستند با توانایی بالقوه ایجاد خسارت اقتصادی برای ناحیه‌ای در معرض خطر که آن آفت قبلاً در آنجا وجود نداشته و یا در صورت وجود، انتشار آن وسیع نبوده و رسماً تحت کنترل قرار داشته باشد.

قرنطینه گیاهی چیست

واژه قرنطینه گیاهی به مجموعه روش‌های جلوگیری یا به حداقل رساندن گسترش عوامل زیان‌آور گفته می‌شود که به‌وسیله وضع و اجرای قوانین قرنطینه گیاهی که «کنترل قانونی» نامیده می‌شود انجام می‌گیرد. به‌عبارتی قرنطینه گیاهی به‌عنوان مبارزه قانونی، شامل تدوین قوانین و مقررات در جهت جلوگیری از ورود، استقرار و انتشار آفات مهم مشمول مقررات به قلمرو کشورهاست. در این روش همه محصولات گیاهی در پست‌های قرنطینه مرزی دقیقاً مورد معاینه قرار گرفته و پس از اطمینان از سلامت، اجازه ورود آنها به کشور صادر می‌گردد. کلیه کشورهایی که قصد صدور محموله‌های کشاورزی خود به سایر کشورها را دارند لازم است مقررات و شرایط قرنطینه‌ای آن کشور را در ارتباط با خطر ورود آفات مختلف مد نظر قرار دهند.

تاریخچه قرنطینه گیاهی در جهان

قبل از سال ۱۸۴۰ میلادی، تشکیلات قرنطینه گیاهی در دنیا مطرح نبود و کشورهای پیشرفته اروپا و آمریکا به‌صورت سلیقه‌ای و با هزینه شخصی صاحبان مزارع و باغ‌ها، انبارها و اماکن با آفات زیان‌آور مبارزه می‌کردند از نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی که روابط بین‌المللی تولید و مبادله گیاهان و فرآورده‌های گیاهی در سطح جهان آغاز شد زمینه انتقال و جابجایی سریع عوامل بیماری‌زا و آفات به همراه محصولات و فرآورده‌های کشاورزی و اندام‌های گیاهی فراهم گردید که از پیامدهای ناگوار آن می‌توان به بروز دو فاجعه یکی در کشاورزی ایرلند شمالی در سال ۱۸۴۷ میلادی با طغیان بیماری قارچی سفیدک داخلی سیب‌زمینی که منجر به قحطی معروف در این کشور گردید و دیگری خسارت شدید سفیدک داخلی مو در تاکستان‌های قاره اروپا در سال ۱۸۵۲ میلادی که در نتیجه وارد کردن پایه‌های مقاوم این بیماری از ایالات متحده آمریکا به اروپا که به همراه آن شته فیلوکسرای مو (بومی آمریکا) وارد اروپا شد و موجب گردید ۶ میلیون هکتار از ۹ میلیون هکتار تاکستان‌های دنیا به این آفت آلوده شود و ۷۰ درصد از محصول انگور جهان از بین برود، اشاره نمود. در پی آشکار شدن بیش از پیش اهمیت عوامل زیان‌آور گیاهی در دنیا در سال‌های ۱۸۵۱ (کنفرانس پاریس)، ۱۸۸۹ (کنفرانس برلین) و ۱۹۲۵ (کنفرانس رم) ضوابط قرنطینه گیاهی و روش‌های جلوگیری از بیماری تدوین و منتشر گردید. این ضوابط از سال ۱۸۷۶ در کشور فرانسه، در سال ۱۸۷۷ در کشور انگلیس و از سال ۱۸۸۳ در آمریکا به مورد اجرا گذاشته شد. سهولت و سرعت انتقال و انتشار و نیز زیان‌های اقتصادی و اجتماعی آفات و بیماری‌های قرنطینه‌ای موجب شد که برخی کشورهای جهان به‌منظور جلوگیری از ورود و گسترش این عوامل خسارت‌زای بیگانه نسبت به ایجاد قوانین و مقررات و برقراری نظام‌های قرنطینه‌های اقدام کنند و با پیوستن به سایر کشورهای جهان به این جریان در سال‌های بعد و عقد قراردادهای مهم منطقه‌ای و بین‌المللی، قرنطینه نباتی به‌صورت یکی از مهمترین ارکان تشکیلات کشاورزی کشورهای مختلف درآمد. در این راستا و به‌منظور ایجاد هماهنگی در برنامه‌های جلوگیری از پراکندگی و شیوع آفات و بیماری‌های گیاهی به همراه کالاهای گیاهی در سیستم تجارت جهانی، در سال ۱۹۵۱ میلادی معاهده چند جانبه‌ای به‌صورت یک سند رسمی در سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فاو) به نام معاهده بین‌المللی حفظ نباتات (PPC)^۱ تدوین و تصویب

شد و یک سال بعد در سال ۱۹۵۲ میلادی به اجرا درآمد. آخرین تصمیمات مربوط به معاهده بین‌المللی حفظ نباتات و قرنطینه در ۱۹۹۷ میلادی در رم اتخاذ شد که ۲۳ ماده دارد و برای همه کشورهای عضو لازم‌الاجراست.

تاریخچه قرنطینه گیاهی در ایران

قبل از جنگ جهانی دوم آفات و بیماری‌های گیاهی شناخته شده در ایران محدود بود. با هجوم گسترده ملخ صحرائی در سال ۱۳۰۸، اداره دفع ملخ در وزارت فواید عامه وقت، در ایران تأسیس شد از سال ۱۳۱۰ عملیات مبارزه با سن گندم و کرم برگ‌خوار چغندر قند و از سال ۱۳۱۱ عملیات مبارزه با زنجره پسته در سطح نسبتاً وسیعی آغاز شد و در همین راستا اداره دفع ملخ به اداره دفع آفات نباتی تبدیل شد. این اداره در سال ۱۳۲۰ به اداره کل دفع آفات در وزارت کشاورزی وقت و در سال ۱۳۴۶ با تصویب قانون حفظ نباتات شامل ۲۵ ماده و ۸ تبصره به سازمان حفظ نباتات تغییر نام یافت. ایجاد این سازمان نشان از جایگاه ویژه و اهمیت حفظ نباتات و قرنطینه گیاهی در کشور دارد.

اولین ضابطه قانونی قرنطینه گیاهی در ایران در تاریخ ۱۳۱۴/۶/۲۵ به‌منظور شناسایی محدوده آلوده به آفت خطرناک زراعت پنبه معروف به کرم سرخ پنبه در حوزه بلوچستان و سواحل هرمزگان و ریشه‌کن کردن این آفت در این دو منطقه و برقراری مقررات منع ورود بذر پنبه از خارج از کشور به تصویب رسید و دومین ضابطه قانونی قرنطینه گیاهی کشور در سال ۱۳۲۵ تنظیم و به تصویب رسید که در مقایسه با ضابطه سال ۱۳۱۴ از جامعیت و قدرت علمی و فنی بیشتری برخوردار بود.

اولین آزمایشگاه قرنطینه گیاهی کشور در سال ۱۳۲۵ تأسیس شد. ایران در سال ۱۳۵۰ به عضویت معاهده بین‌المللی حفظ نباتات که در حال حاضر ۱۲۰ عضو دارد درآمد، سپس در سال ۱۳۸۴، لایحه موافقتنامه همکاری در زمینه قرنطینه گیاهی و حفظ نباتات بین دولت‌های جمهوری اسلامی ایران و جمهوری اسلامی پاکستان و جمهوری ترکیه، تقدیم مجلس شورای اسلامی شد و به تصویب رسید.

بررسی وضعیت روابط تجاری کشور ایران و چین در بخش کشاورزی

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد روابط تجاری دو کشور ایران و چین، گسترده بوده و دو کشور از لحاظ ارتباطات تجاری درخصوص صادرات و واردات محصولات کشاورزی اعم از نباتات زنده^۱ و محصولات گل‌کاری، سبزیجات و نباتات، ریشه و غده‌های زیرخاکی خوراکی و میوه‌های خوراکی^۲ در درجه خوبی قرار

۱. با توجه به آمارهای ارائه شده توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران صادرات نباتات زنده و محصولات گل‌کاری کشور به جمهوری خلق چین در سال ۱۳۸۶، ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به‌ترتیب ۳۶۲۴۶، ۵۷۳۳۳ و ۵۱۸۵ کیلوگرم و در مقابل واردات در این زمینه طی سال‌های فوق‌الذکر، به‌ترتیب ۵۰۶۷۲، ۱۳۸۲۷ و ۱۳۸۱۸ کیلوگرم بوده است.

۲. آمار صادرات سبزیجات و نباتات، ریشه و غده‌های زیرخاکی خوراکی و میوه‌های خوراکی کشور به جمهوری خلق چین طی سال‌های ۱۳۸۶، ۱۳۸۷ و ۱۳۸۸ به‌ترتیب ۳۰۹۶۸۱۵، ۱۲۸۲۹۹۰۳ و ۳۳۰۳۴۸۰ کیلوگرم اعلام شده است و در مقابل واردات محصولات مذکور از کشور جمهوری خلق چین به کشور، از ۲۰۸۹۸۱۲۳ کیلوگرم در سال ۱۳۸۶ شروع و با یک روند افزایشی به ۴۷۸۵۲۳۸۵ کیلوگرم در سال ۱۳۸۷ و ۵۲۵۴۶۳۱۳ کیلوگرم در سال ۱۳۸۸ برخوردار بوده است ضمن اینکه برابر اطلاعات موجود و کارشناسی نشده طی ۹ ماهه سال جاری نیز ۱۴۴۱۷۷۸۰ کیلوگرم از این محصولات از کشور چین وارد کشور شده است.

داشته و روند ارتباطات در این زمینه درحال افزایش است. بررسی‌ها نشان می‌دهد درخصوص محصولات استراتژیک زراعی اعم از گندم، جو، برنج و شلتوک هیچ‌گونه ارتباطات تجاری با کشور چین نداشته‌ایم. با توجه به پتانسیل‌های موجود در بخش کشاورزی هر دو کشور، جایگاه گسترش بیشتر روابط درخصوص محصولات کشاورزی وجود دارد.

اهداف و دلایل لایحه موافقتنامه در زمینه همکاری قرنطینه گیاهی و حفظ نباتات بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری خلق چین

لایحه حاضر با توجه به گسترش مبادلات تجاری درخصوص محصولات کشاورزی بین دو کشور ایران و چین و نیاز به اجرای سیاست‌های کنترلی و اعمال قرنطینه گیاهی از کشور مبدأ به مقصد، با هدف حفاظت از قلمرو کشور در مقابله با ورود ارگانسیم‌های خسارت‌زای گیاهی و کاهش پیامدهای زیانبار ناشی از آن تنظیم گردیده است و هدف از آن حفاظت بهینه محصولات کشاورزی، ارتقای تجارت و مبادلات فناوری گیاهان و فرآورده‌های گیاهی و نهایتاً توسعه پایدار زیست‌محیطی می‌باشد، که با تصویب آن، دو کشور ملزم به رعایت کامل مفاد موافقتنامه خواهند گردید. قطعاً با ایجاد هماهنگی بیشتر فی‌مابین دو کشور در این زمینه، بستر توسعه هرچه بیشتر روابط علمی، فنی، اقتصادی و تجاری به‌منظور ایجاد هماهنگی نزدیک در تحقق اهداف توسعه پایدار محیط زیست بیش از پیش فراهم خواهد گردید. لذا با عنایت به گسترش روابط تجاری اعم از صادرات و واردات محصولات کشاورزی بین دو کشور تصویب این لایحه ضروری است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

تصویب مصوبه کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی درخصوص «موافقتنامه همکاری در زمینه قرنطینه گیاهی و حفظ نباتات بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری خلق چین» می‌تواند با عنایت به ضرورت همکاری‌های بین‌المللی در زمینه قرنطینه‌های گیاهی و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و محصولات کشاورزی در راستای نیل به اهداف زیست‌محیطی، گسترش روابط تجاری درخصوص محصولات کشاورزی و تسهیل روند ارتباطات دو کشور مفید و مؤثر باشد. بنابراین با عنایت به عضویت هر دو کشور در معاهده سازمان حفظ نباتات سازمان خواروبار جهانی ملل متحد (فائو)، پیشنهاد می‌گردد علاوه بر توافقات فی‌مابین در زمینه حفظ نباتات، زمینه‌های همکاری بیشتر اطلاعاتی و علمی متخصصان دو کشور در جهت آشنایی با اصول و سیاست‌های قرنطینه‌ای و تجارت بین‌الملل محصولات کشاورزی نیز فراهم گردد. بنابراین کلیات مصوبه کمیسیون کشاورزی و منابع طبیعی مورد تأیید است.